

УДК 635:631. 524. 17

Інноваційна діяльність на овочевому ринку та її роль у забезпеченні продовольчої безпеки

Рудь В.П.

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
Інституту овочівництва і баштанництва
Національної академії аграрних наук України

Стаття присвячена питанням інноваційної діяльності на овочевому ринку. Розглянуто аспекти формування продовольчої безпеки України на основі оцінки рівнів виробництва і споживання. Визначено напрями розвитку галузі на перспективу.

Ключові слова: інноваційна діяльність, продовольча безпека, овочівництво, динаміка виробництва, споживання.

Рудь В.П. ИННОВАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ НА ОВОЩНОМ РЫНКЕ И ЕЕ РОЛЬ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Статья посвящена вопросам инновационной деятельности на овощном рынке. Рассмотрены аспекты формирования продовольственной безопасности Украины на основе оценки уровней производства и потребления. Определены направления развития отрасли на перспективу.

Ключевые слова: инновационная деятельность, продовольственная безопасность, овощеводство, динамика производства, потребление.

Rud V.P. INNOVATION ON THE VEGETABLE MARKET AND ITS ROLE IN FOOD SECURITY

The article is devoted to innovative deyatelnosti the vegetable market. The aspects of formation of food security of Ukraine on the basis of an assessment of the levels of production and consumption. It identifies directions of development of the industry in the future.

Keywords: innovationa activities, food security, vegetable and dynamics of production, consumption.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку агропромислового комплексу України важливу роль відіграє впровадження новітніх технологій та досягнень науково-технічного прогресу. Інновації є засобом підвищення ефективності виробництва, а також адаптації підприємств до змін соціального, економічного, політичного середовища. Проблема забезпечення населення продуктами харчування з кожним роком набуває характеру глобального масштабу, і все більше зростають вимоги до задоволення людства вітамінною продукцією. За даними ФАО, більше половини населення земної кулі потерпає від нестачі вітамінів в їжі. В пошуку шляхів успішного вирішення цієї складної проблеми, вчені і виробничники все більше уваги звертають на надзвичайно цінні сільськогосподарські культури – овочі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Світове та вітчизняне виробництво овочевої продукції досліджують у своїх роботах П.Т. Саблук, В.В. Юрчишин, В.А. Кравченко, В.В. Хареба, С.М. Кваша, В.Я. Месель-Веселяк, О.В. Ульянченко, Т.В. Кучеренко,

Н.О. Андрусак та ін. Питання економічної ефективності виробництва та переробки овочевої продукції розглядають С.І. Корнієнко, В.В. Писаренко, В.І. Даниленко, А.В. Гуменюк, О.П. Зоря, О.І. Яснолоб та багато інших. Проте, питання виробництва овочів у сільськогосподарських підприємствах на основі інноваційного розвитку в наукових публікаціях розкрито недостатньо, особливо в частині розробки дієвого механізму впровадження в виробництво ефективних інноваційних рішень. Адже на даний час практично втрачено зв'язок «наука-інновація-виробництво». Тому на підприємствах спостерігаються проблеми зниження ефективності виробництва, які викликані використанням застарілих технологій. Тому ця проблема є досить актуальною.

Формування цілей статті. Мета дослідження – розробити та обґрунтувати шляхи вдосконалення виробництва овочів у сільськогосподарських підприємствах на основі інноваційного розвитку в умовах становлення ринкових відносин, зміни форм власності та організаційної структури аграрного сектора.

Виклад основного матеріалу. Українське овочівництво має важливе соціальне значення і відіграє виняткову роль у здійсненні продовольчої безпеки країни. За даними ВООЗ людині необхідно споживати 441 г овоче-баштанної продукції на добу, або 161 кг на рік (табл. 1).

У 2015 році споживання овочів знаходилося на межі встановлених медичних норм – 160,8 кг, що майже на 60 кг вище рівня 2000 року. У той самий час, дефіцит виконання науково обґрунтованої норми споживання складає по: риби і рибопродуктах – 57%, молоку та молочних продуктах – 44,8%, фруктах і ягодах – 43,4%, м'ясу та м'ясопродуктах – 38,7%, яйцях – 3,4%. Тобто, в умовах «білкової недостатності» овочі є свого роду «страховим полісом» здоров'я, оскільки багатий на овочі раціон оберігає організм людини, запобігає розвитку багатьох хвороб, забезпечує величезну кількість важливих для життєдіяльності речовин: вітаміни групи В, С, фолієву кислоту, калій, клітковину, мінеральні речовини та мікроелементи.

В Україні у 2015 році площі, на яких вирощували овочеві і баштанні культури, в усіх категоріях господарств становили 520,7 тис. га, у т. ч. овочі відкритого ґрунту – 440,9 тис. га, овочі захищеного ґрунту – 6,2 тис. га та баштанні продовольчі культури – 73,6 тис. га (табл. 2).

Загальний валовий збір овочевої і баштанної продукції в Україні у 2015 році склав 9,79 млн. т, що на 11,8% нижче рівня минулого року (11,1 млн. тонн).

За даними МінаПК і продовольства України у 2015 році площі посіву під капустою становили 70,2 тис. га, що складає 13,5% дозагалу, огірками 47,5 тис. га (9,1%), помідорами – 73 тис. га (14%), буряками столовими 39,4 тис. га (7,6%), морквою 42,8 тис. га (8,2%), цибулею ріпчастою 55,9 тис. га (10,7%), часником 20,8 тис. га (4%), іншими овочами 86,4 тис. га (16,6%), в т.ч. гарбузами столовими 25,9 тис. га (5%), кабачками 26,9 тис. га (5,2%), баклажанами 6 тис. га (1,2%), перцем солодким і гірким 14,7 тис. га (2,8%), цибулею зеленою 2,8 тис. га (0,5%) та продовольчими баштаними культурами 73,6 тис. га (14,1% дозагалу) – табл. 3.

Не зважаючи на те, що норма споживання овочевих і баштанних культур забезпечується на 100%, по окремих культурах вона не виконується [2]. Так, при нормі споживання 29 кг/людину до споживача надходить 27,5 кг. Норма споживання по помідорах забезпечується на 85% (33,1 кг/люд. при нормі споживання 29 кг/люд.), інших овочах – на 84,6% (23,7% кг/люд. при нормі споживання 28 кг/люд.), в т.ч. гарбузах – на 72,7% (9,3 кг/люд. при нормі споживання 12,8 кг/люд.), баклажанах на 46,4% (1,3 кг/люд. при нормі споживання 2,8 кг/люд.) та цибулі зеленій – взагалі на 21% (0,5 кг/люд. при нормі споживання 2,4 кг/люд.).

Встановлено, що частка сільськогосподарських підприємств у валовому виробництві у 2015 році складає 13,9%, а по окремих овочевих культурах ще менше: капусті (13,5%), огір-

Таблиця 1

Рівень споживання основних продуктів харчування населенням України

Назва продуктів харчування та їх корисних інгредієнтів	Науково обґрунтована норма		Фактичне споживання на рік, кг		2015 р. до норми, %	Дефіцит, профіцит виконання норми (-, +) %
	на добу, г	на рік, кг	2000 р.	2015 р.		
Риба і рибопродукти	55	20	8,4	8,6	43,0	-57,0
Молоко і молочні продукти	1041	380	199,1	209,9	55,2	-44,8
Фрукти і ягоди	247	90	29,3	50,9	56,6	-43,4
М'ясо та м'ясопродукти	227	83	32,8	50,9	61,3	-38,7
Цукор	104	38	36,8	35,7	93,9	-6,1
Олія	36	13	9,4	12,3	94,6	-5,4
Яйця, шт.	795	290	166	280	96,6	-3,4
Овочі і баштанні	441	161	101,7	160,8	99,9	-0,1
Хліб та хлібопродукти	277	101	124,9	103,2	102,2	+2,2
Картопля	340	124	135,4	137,5	110,9	+10,9

Джерело: дані Міністерства аграрної політики України «Моніторинг виробничо-фінансової діяльності підприємств і організацій АПК за 2015 рік», власні розрахунки

Таблиця 2

**Динаміка валових зборів, посівних площ та рівня урожайності
овочевих і баштанних культур в Україні**

Показники	2000	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2015р. до 2000р., раз
Овочі відкритого ґрунту								
Валові збори, млн. т	5,58	7,02	7,75	9,44	9,59	9,87	8,62	1,6
Посівна площа, тис. га	516	461,8	464,9	500,9	499,5	493,8	440,9	0,9
Урожайність, т/га	10,8	15,2	16,7	18,8	19,2	19,9	19,6	1,8
Овочі захищеного ґрунту								
Валові збори, млн. т	0,237	0,277	0,376	0,398	0,425	0,436	0,590	2,0
Посівна площа, тис. га	2,53	2,67	2,87	3,17	3,32	3,39	6,2	1,8
Урожайність, кг/м ²	9,4	10,4	13,1	12,6	12,8	12,9	9,6	1,1
Баштанні продовольчі культури								
Валові збори, млн. т	0,373	0,311	0,751	0,729	0,79	0,795	0,578	1,8
Посівна площа, тис. га	83,95	69,74	81,88	81,77	80,7	82,1	73,6	0,9
Урожайність, т/га	4,4	4,5	9,2	8,9	9,9	9,7	7,9	1,9
Овочеві і баштанні разом								
Валові збори, млн. т	6,2	7,6	8,9	10,6	10,8	11,1	9,79	1,7
Посівна площа, тис. га	602,5	534,2	549,7	585,9	583,5	579,3	520,7	0,9
Урожайність, т/га	10,3	14,3	16,1	17,9	18,5	19,2	18,8	1,9

Джерело: дані Міністерства аграрної політики України «Моніторинг виробничо-фінансової діяльності підприємств і організацій АПК за 2015 рік», власні розрахунки

Таблиця 3

**Виробництво окремих видів овочевих і баштанних культур в усіх категоріях
господарств України, 2015 р.**

Культури	Площа, тис. га	Частка у загальному виробництві, %	Частка с.-г. підприємств у виробництві, %	Валовий збір, тис. ц.	Урожайність, ц/га	Рекомендовані середньодушові норми споживання, кг	Фактично споживається на одну особу, кг
Капуста	70,2	13,5	9,8	16773	238,9	29,0	27,5
Огірки	47,5	9,1	7,1	6756,5	142,3	10,0	11,1
Помідори	73	14,0	27,8	20130,9	275,7	39,0	33,1
Буряк столовий	39,4	7,6	6,3	8346,5	211,6	10,0	13,7
Морква столова	42,8	8,2	13,1	8229,2	192,4	9,0	13,5
Цибуля	55,9	10,7	19,7	9565,2	171,3	9,0	15,7
Часник	20,8	4,0	7,3	1764,7	88,7	0,8	2,9
Інші овочі	86,4	16,6	13,8	14414,3	166,8	28,0	23,7
в т.ч. гарбузи столові	25,9	5,0	13,2	5650,6	218	12,8	9,3
кабачки	26,9	5,2	12,5	4964,7	184,3	3,2	8,2
баклажани	6	1,2	19,4	800,4	133,5	2,8	1,3
перець	14,7	2,8	18,5	1671,6	113,8	2,8	2,7
цибуля зелена	2,8	0,5	2,0	284,7	103,4	2,4	0,5
Всього овочі відкр. і зах. ґрунту	447,1	85,9	14,2	92140,2	206,1	134	151,3
Продовольчі баштанні культури	73,6	14,1	6,5	5781,3	78,6	27	9,5
Всього овоче-баштанних культур	520,7	100,0	13,9	97921,5	188,1	161	160,8

Джерело: дані Міністерства аграрної політики України «Моніторинг виробничо-фінансової діяльності підприємств і організацій АПК за 2015 рік», власні розрахунки

ках (9,1), буряках столових (7,6), моркві столовій (8,2), цибулі ріпчастій (10,7), часнику (7,3), інших овочах (13,8) та продовольчих баштних культурах (6,5%), що явно недостатньо для інноваційного розвитку галузі.

При виробництві 228 кг/одну людину, до споживача надходить тільки 160,8 кг. Різниця (29,6%) кг витрачається на: корм худобі (14,0%), посів (1,1%), експорт (2,2%), втрати (12,3%) (рис. 1).

Аналіз балансу попиту і пропозиції за 2000–2015 роки показав, що частка фонду споживання у валовому виробництві постійно знижується і на сьогодні складає 70,3%, проти 80,7% аналогічного показника у 2000 році. Збільшується і частка імпорту. В останній час його обсяги коливаються в межах 95 (2015 р.) – 225 тис. т (2014 р.), що, відповідно, у 3,3 – 7,8 рази перевищує рівень 2000 року. Значними є і втрати, їх частка у фонді виробництва складає 12,3% проти 2,9% аналогічного показника у 2000 році. За період 2000–2015 рр. фонд виробництва в розрахунку на одну особу, враховуючи кількість населення по кожному року, збільшився у 1,9 рази, а фонд споживання в розрахунку на одну особу – в 1,6 раза. Тобто, не зважаючи на ріст абсолютних показників виробництва і споживання, темп росту споживання нижчий, ніж темп росту виробництва (табл. 4).

Для забезпечення ефективності виробництва овочів в умовах конкуренції, виробники повинні здійснювати інвестиції з врахуванням фактичних масштабів землекористування. В саме цьому і виявляється іммобільність ресурсів. Завдяки цьому, а також впровадженню інновацій у виробництво, пропозиція на овочеву продукцію буде зростати. В таких умовах, ціни та доходи матимуть тенденцію до зниження. Інновація – та впроваджена новація, що забезпечує підвищення ефективності виробництва у відповідності до вимог ринку та є кінцевим результатом інтелектуальної діяльності людини, його творчого процесу, винаходів та раціоналізації [3]. В овочівництві інновації умовно можна поділити на чотири види: біологічні (сорти, гібриди, лінії), технічні (нові засоби механізації та автоматизації та ін.), хімічні (нові засоби боротьби із хворо-

Таблиця 4
Баланс овочів і баштаних продовольчих культур (включаючи консервовану та сушену продукцію в перерахунку на свіжу)
(за календарний рік; тисяч тонн)

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2015/2000, разів, +
Фонд виробництва	6195	7606	8873	10562	10815	10668	10323	9792	1,6
у розрахунку на 1 особу, кг	126	161	194	231,1	237,1	234,4	240	228	1,8
Зміна запасів на кінець року	201	196	-22	514	458	-13	183	-213	x
Імпорт	29	100	311	285	213	237	225	95	3,3
Усього ресурсів	6023	7510	9206	10333	10570	10918	10365	10100	1,7
Експорт	30	150	335	303	346	379	294	212	7,1
Витрачено на корм	728	1214	1337	1473	1568	1747	1620	1564	2,1
Витрачено на садіння	86	90	118	126	127	130	117	110	1,3
Втрати	177	393	835	991	1077	1231	1223	1203	6,8
Фонд споживання	5002	5663	6581	7440	7452	7431	7111	6890	1,4
у розрахунку на 1 особу, кг	102	120	144	162,8	163,4	163,3	163,2	160,8	1,6
Частка фонду споживання у виробництві, %	80,7	74,5	74,2	70,4	68,9	69,7	68,7	70,3	x
Частка втрат у виробництві, %	2,9	5,2	9,4	9,4	10,0	11,5	11,8	12,3	x

Джерело: дані Державної служби статистики України «Баланс та споживання основних продуктів харчування населенням України» – 2016 р., власні розрахунки

бами, шкідниками, бур'янами – інсектициди, фунгіциди, пестициди, гербіциди) та організаційно-економічні (нові виробничі, управлінські та інформаційні підходи та рішення) [4; 5; 6]. На жаль, формування інноваційної системи в овочівництві відбувається за дуже несприятливих умов (недостатнє забезпечення наукової сфери матеріально-технічними ресурсами, обмеженість інформаційних ресурсів, втрата висококваліфікованих працівників тощо). Зараз більшість вітчизняних агропідприємств неспроможні виробляти високоякісну й конкурентоспроможну овочеву продукцію, що є наслідком таких негативних явищ, як: застарілий машинно-тракторний парк, диспаритет цін на продукцію промисловості й сільського господарства, постійне зростання цін на паливо-мастильні матеріали, недосконала кредитно-фінансова система й законодавча база та ін.

На сучасному етапі функціонування овочівництва країни не можливе без розробки інноваційно-інвестиційної моделі його розвитку. Така модель розроблена і пропонується до використання колективом вчених Інституту овочівництва і баштанництва НААН України [7]. Запропонована модель всеохоплює враховує особливості розвитку овочівництва в країні, рівень його сучасного стану та нинішні прогресивні світові тенденції, які характерні для науково-технічного прогресу в овочевій галузі. В моделі всебічно і ґрунтовно розглядаються основні напрями розвитку овочівництва України на сучасному етапі. Модель включає в себе інноваційну та інвестиційну частини. Інноваційна частина охоплює чотири блоки: генетичні джерела; селекція і насінництво; науково-обґрунтована система використання землі; сучасні технології виробництва овочевої продукції.

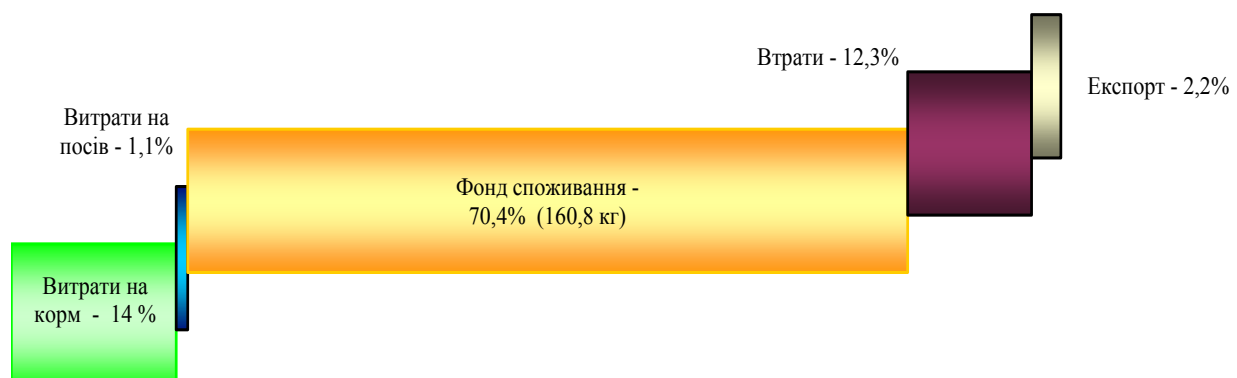
Перший блок передбачає створення Генетичного банку овочевих і баштанних культур. Створення генофонду цих культур повинне будуватись за напрямами: створення колекцій сортотразків; створення колекцій генетично-цінних ознак овочевих і баштанних культур. Тут підкреслюється необхідність використання сучасних генетичних методів і біотехнологій.

У другому блоці досягнення селекції і насінництва передбачається спрямувати на високоврожайні, адаптовані до природнокліматичних умов України сорти і гібриди, які відзначаються необхідними корисними ознаками.

У третьому блоці розглядається науково-обґрунтована система використання земельних ресурсів, яка включає адаптований землеустрій, в основі якого лежить збереження природних компонентів ландшафтних агро-систем, більш диференційоване використання природних ресурсів, від яких залежить величина і якість врожаю.

Четвертий блок включає технології виробництва овочевої продукції, які спрямовані на бережливе використання земельних, людських, фінансових та інших факторів, системи сільськогосподарських машин нового покоління, на створення інноваційних продуктів переробки.

В інвестиційній частині звертається увага на необхідність створення державного резервного фонду насіння овочевих і баштанних рослин, надання державної підтримки виробникам насіння, на відродження чіткої системи проходження насіння від оригінатора до виробника товарної продукції, на направлення елітної надбавки підприємствам, які виробляють еліту, на квотування імпорту насіння сортів і гібридів, придатних для вирощування в умовах України. Але, на нашу думку у даній моделі не враховано організаційно-економіч-

Рис. 1. Структура розподілу овоче-баштанної продукції у 2015 р, %

Джерело: дані Державної служби статистики України «Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України» – 2016 р.

ний блок, що включає: оптимізацію структури посівних площ, концентрацію, спеціалізацію, інтеграційні зв'язки, кооперацію, наукову організацію праці, прогресивні форми її стимулювання та ін. Реалізація запропонованої моделі розвитку овочевої галузі безумовно буде сприяти не лише повному забезпеченню потреб країни в овочевій продукції, а і направляти значну її частину на експорт, підвищенню конкурентоспроможності та економічної ефективності овочівництва.

Однією з ключових проблем розвитку овочевого ринку, на наш погляд, є стримування впровадження інновацій через елементарну відсутність достатньої кількості крупнотоварних сільськогосподарських підприємств, адже на сьогодні тільки 13,9% овочів відкритого і захищеного ґрунту вироблено у крупнотоварних сільськогосподарських підприємствах (табл. 5).

У той самий час рівень урожайності у сільськогосподарських підприємствах зростає і становить 34,6 т/га, проте це не має суттєвого впливу на загальний рівень урожайності по країні (20,8 т/га) внаслідок малої частки цих підприємств у загальній пропозиції (13,9%) (рис. 2).

Урожайність у господарствах населення становить 19,5 т/га. Питома вага господарств – 86,1%. У той самий час урожайність за всіма категоріями господарств не перевищує 21 т/га, що значно нижче рівня розвинених країн світу (11-та рейтингова позиція серед країн Європи) (табл. 6).

Отже, Україна поки що не може стати достойним конкурентом європейським країнам внаслідок низької врожайності через недостатність інвестицій у розвиток галузі овочівництва.

З розвитком ринкової економіки повинні здійснюватися значні технологічні та організаційні зміни в овочівництві. У перспективі необхідно віддавати перевагу тим технологіям, які забезпечують енерго- і ресурсозбереження, скорочують затрати живої праці та втрати продукції, запобігають забрудненню навколишнього середовища, підвищують родючість ґрунтів [8].

Серед критеріїв оцінки пріоритетності певних технологій вирішальне значення повинні мати 4 фактори – насиченість ринку продуктами, вплив на ефективність виробництва, можливості економії ресурсів, екологічні наслідки. Економічну

Таблиця 5
Структурні зрушення у виробництві овочів відкритого і захищеного ґрунту в Україні (за категоріями господарств)

Показник	Рік										2015 р. до 1990 р., %
	1990	2000	2010	2011	2012	2013	2014	2015			
	Валовий збір, тис. тонн										
Усі категорії, у т. ч.:	6666	5880	5585	7747	9435	10017	9396	9638	148,1		
сільгосппідприємства	4872	1607	891	824	1397	1434	1118	1340	23,8		
господарства населення	1794	4273	4694	6923	8038	8583	8278	8297	485,7		
	%										
Усі категорії, у т. ч.:	100	100	100	100	100	100	100	100	100		
сільгосппідприємства	73,1	27,3	16,0	10,6	14,8	14,3	11,9	13,9	16,0		
господарства населення	26,9	72,7	84,0	89,4	85,2	85,7	88,1	86,1	328,2		
	Урожайність, т/га										
Усі категорії, у т. ч.:	11,5	10,8	15,2	16,7	18,8	19,9	19,9	20,8	166,1		
сільгосппідприємства	7,8	8,0	12,9	17,9	25,7	31,4	31,1	34,6	400,0		
господарства населення	14,0	11,6	15,5	16,5	16,5	18,9	19,1	19,5	141,4		

Джерело: дані Міністерства аграрної політики України «Моніторинг виробничо-фінансової діяльності підприємств і організацій АПК за 2015 рік», власні розрахунки

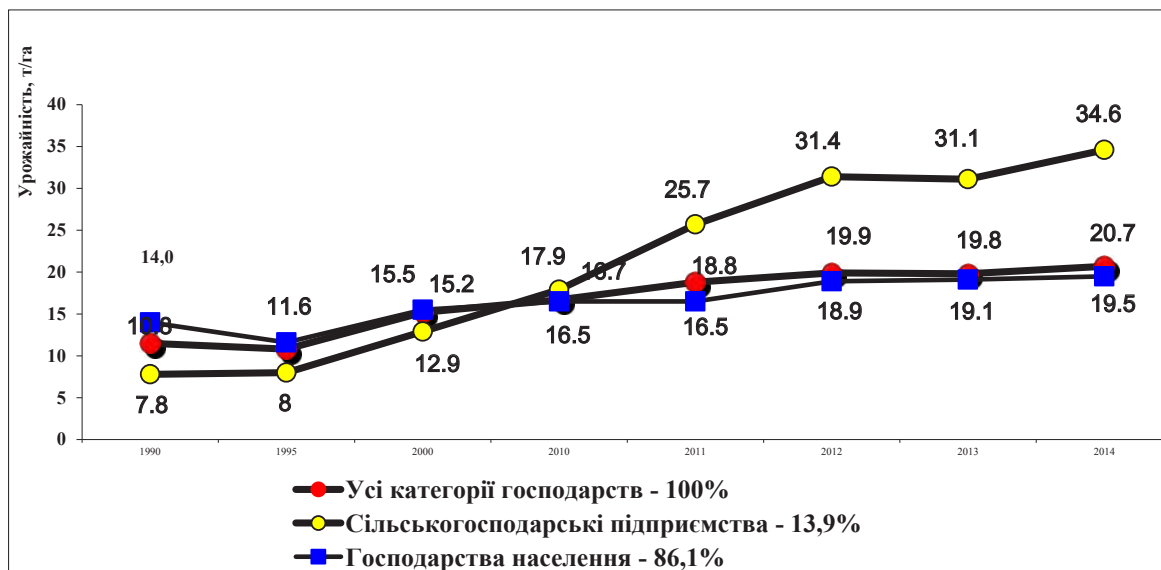

Рис. 2. Динаміка урожайності овочів відкритого і захищеного ґрунту за категоріями господарств в Україні

політику держави необхідно спрямувати на підвищення ефективності використання виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств, зміцнення селянських (фермерських) господарств, забезпечення прогресивних структурних зрушень у виробництві сільськогосподарської продукції, реалізацію ефективних шляхів і засобів розв'язання соціальних проблем в селі. Основою підвищення врожайності і збільшення обсягів виробництва овочевих культур як у сільськогосподарських підприємствах, так і господарствах населення стануть наступні заходи:

- розширення площі вирощування овочів на зрошуваних землях із запровадженням систем краплинного зрошення;

- впровадження у виробництво високоврожайних, адаптованих до природно-кліматичних умов регіону сортів і гібридів овочевих культур, які мають лікувально-профілактичні та протекторні властивості, зовнішню привабливість, придатність до механізованого збирання та тривалого зберігання, інші ознаки конкурентоспроможної продукції;

- широке використання технологічних інновацій та систем машин нового покоління для овочівництва відкритого і закритого ґрунту;

- впровадження у виробництво інформаційних технологій;

- стимулювання на державному рівні виробництва екологічно чистих продуктів овочівництва на базі органічного землероб-

Таблиця 6

Динаміка врожайності овочів відкритого і захищеного ґрунту у країнах Європи, т/га

Країна	Роки						Рейтинг країни за показником урожайності 2015 р, бал
	1965	1990	2000	2005	2010	2015	
Нідерланди	28,6	31,6	44,4	51,3	44,4	44,8	1
Іспанія	16,6	17,4	20,0	26,2	33,9	33,4	2
Німеччина	13,3	17,4	23,4	26,7	29,7	29,1	3
Португалія	20,9	27,6	22,8	25,7	29,1	26,8	4
Єгипет	18,7	18,1	22,9	24,3	26,9	26,7	5
Італія	16,7	20,8	24,2	23,4	26,9	26,4	6
Білорусь	17,2	15,3	17,7	12,7	23,6	25,9	7
Польща	17,1	16,7	19,5	22,2	24,7	23,1	8
Франція	12,9	12,4	16,4	20,3	22,4	22,6	9
Великобританія	19,3	19,9	23,9	17,3	21,1	21,9	10
Україна	11,2	12,9	14,0	10,2	15,7	20,8	11
Росія	12,9	13,6	13,3	14,9	15,9	16,8	12

ства, надання державної підтримки виробникам насіння овочевих культур та компенсація частини вартості електроенергії і природного газу, використаних на зрошення та при виробництві овочів закритого ґрунту;

– надання пільгових кредитів для створення нових і реконструкції діючих тепличних комплексів і овочесховищ.

Висновки і пропозиції. Ефективний розвиток овочівництва у сучасних умовах можливе

лише шляхом впровадження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку галузі, постійного насичення інноваціями технологій вирощування, зберігання і реалізації овочів. Спеціалізовані великотоварні господарства мають значно більші переваги щодо вирішення цих питань перед дрібнотоварними виробниками. Зважаючи на це, необхідно посилити роботу щодо впровадження інновацій у великотоварних сільськогосподарських підприємствах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Левкіна Р.В. Проблемні аспекти участі підприємств-виробників овочів на органічному ринку [текст] / Р.В. Левкіна // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва . Сер.: Економічні науки. – 2013. – № 7. – С. 119-126.
2. Писаренко В.В. Перспективи розвитку галузі оочівництва [текст] / В.В. Писаренко // Економіка АПК. – 2010. – № 7. – С. 39-42.
3. Сиротенко Г.О. Інновації як основа змін освітньої практики. Інформаційно-методичний збірник / Упорядник Г.О. Сиротенко // – Полтава: ПОІППО, 2005. – 160 с.
4. Лебідь Г.М. Інновації у сфері аграрного виробництва: суть і значення. Економіка АПК. – 2000. – № 3. – С. 47-50.
5. Чабан В.Г. Трансфер інноваційних технологій в аграрному секторі / Агроінком. – 2006. – № 2. – С. 46-50.
6. Інформаційне забезпечення формування і функціонування ринку науково-технічної продукції як невід'ємна складова інноваційної діяльності / П.А. Лайко, М.Ф. Бабієнко, М.М. Кулаєць [та ін.] // Економіка АПК. – 2008. – № 7. – С. 96-105.
7. Яровий Г.І. Шляхи розвитку овочівництва в Україні / Г.І. Яровий, Т.К. Горова, В.О. Плужніков // організаційно-економічні трансформації в аграрному виробництві: матеріали Третіх річних зборів Північно-Східного відділення Всеукраїнського конгресу вчених економістів-агарників. – Харків.: ХНУТСГ. – 2010. – С. 73-80.
8. Сухий П.А. Сучасний стан і перспективи розвитку овочівництва в Україні [текст] / П.А. Сухий, М.Д. Заячук // Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського. Серія: Географічні науки. – 2012. – Т. 25(64), № 3. – С. 38-48.